

УДК 371.38:373.2(075.8)

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ДОШКІЛЬНА ОСВІТА"
ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ"**

Матвієнко С. І.

Автором статті розглянуто особливості організації та проведення лабораторних занять студентів з навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну", визначених через їх тематику та форми організації. Запропоновано розподіл навчального матеріалу дисципліни "Художня праця та основи дизайну", здійсненого відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу з урахуванням в ньому частини лабораторних занять.

Ключові слова: підготовка студентів, лабораторні заняття, навчальна дисципліна, дизайн, художня праця.

Автор статьи рассматривает особенности организации и проведения лабораторных занятий студентов в изучении учебной дисциплины "Художественный труд и основы дизайна", которые определяются их тематикой и формами организации. Предложено распределение учебного материала дисциплины "Художественный труд и основы дизайна", которое осуществляется в соответствии с требованиями кредитно-модульной системы организации учебного процесса с учетом части лабораторных занятий.

Ключевые слова: обучение студентов, лабораторные занятия, учебные дисциплины, дизайн, художественный труд.

The author of the article considers the peculiarities of organization and conduction of laboratory practicum in the discipline "Artistic Labor and Essentials of Design", defined through their subject areas and forms of organization. Distribution of educational material for the discipline "Artistic Labor and Essentials of Design" is proposed in accordance with the requirements of the credit-modular system of educational process taking into account the laboratory practicum unit.

Key words: training of students, laboratory classes, academic discipline, design, art work.

Сучасна національна вища школа надає великого значення удосконаленню навчально-виховного процесу. Навчання студентів денної форми відбувається переважно під час різних форм занять, серед яких лекція, семінарське, практичне та лабораторне заняття [1; 3]. Лабораторне заняття – це форма навчального заняття, коли студенти під керівництвом викладача особисто беруть участь у різних видах експериментів, дослідів, художньо-творчої роботи задля перевірки та підтвердження засвоєних раніше окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, що вивчається [3, с. 302]. У той же час лабораторне заняття спрямовано на якнайкращу реалізацію науково-творчого підходу до виконання професійних завдань.

Професійна підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти передбачає низку дисциплін художньо-естетичного циклу, завдяки вивченню яких студенти оволодівають знаннями та уміннями вирішення завдань художньо-естетичного розвитку особистості. Необхідністю пошуку шляхів удосконалення теоретичної та практичної підготовки майбутніх вихователів визначається **актуальність даного дослідження**.

Аналіз останніх публікацій. У наукових працях Л. Артемової, А. Алексюк, В. Буряк, Г. Ващенко, С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Ничкало розкрито взаємозв'язок сучасної педагогічної теорії та практики, визначено складові організації навчального процесу у вищій школі. У працях Л. Десева, Б. Єсипова, Ю. Калугіна

розглянуто питання диференціації та індивідуалізації самостійної роботи студентів. Важливі аспекти організації різних видів навчальних занять студентів щодо оволодіння ними професійно значущими знаннями розкрито у працях педагогів-дослідників Г. Беленької, О. Богініч, В. Буряк, І. Лернера, Л. Машкіної, І. Огородникова, В. Паламарчук, П. Підкасистого, О. Савченко та ін.

Метою дослідження є висвітлення особливостей організації лабораторних занять майбутніх педагогів ДНЗ у процесі опанування ними навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну".

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати особливості організації та проведення лабораторних занять з навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну";
- 2) визначити перспективи подальших досліджень щодо організації лабораторних занять у практиці вишів.

Викладення основного матеріалу. Процес підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності реалізується у вищій школі за допомогою стрункої системи форм і методів навчання. Значне місце в цій системі посідають заняття – лекційні, семінарські, практичні, лабораторні, а також колоквиуми та консультації. Метою їх проведення є закріплення, переведення в довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування умінь і навичок з дисципліни [3, с. 302].

На думку В. Ортинського, лабораторне заняття (лат. *labor* – праця) – форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом науково-педагогічного працівника особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичної перевірки й підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, устаткуванням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі [5, с. 234].

Педагогічний потенціал лабораторних занять визначається тим, що вони, окрім кращого засвоєння студентами програмового матеріалу, розвивають у майбутніх фахівців ініціативу, творчість, самостійність у прийнятті рішень. Ураховуючи специфіку й потенціал означених занять, навчальними планами вишів на лабораторні заняття відводиться від 40 до 60 % робочого часу.

При організації лабораторних занять ураховується профіль підготовки майбутніх фахівців. Так, навчальна дисципліна "Художня праця та основи дизайну" входить до переліку дисциплін нормативної частини циклу професійної науково-предметної підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти ОКР "бакалавр". Метою опанування студентами даного курсу є сприяння вихованню у них загальної естетичної культури; розвитку їхніх художніх смаків шляхом засвоєння основ дизайну та художньої ручної праці як видів художньо-естетичної діяльності, здатних творчо змінювати навколишнє середовище.

Вивчення навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" включає теоретичну частину (лекційний курс), яка дає можливість визначити роль художньої праці та дизайну у формуванні особистості дошкільника; набути знань про історію виникнення й розвитку дизайну; ознайомитися з такими видами дизайну, як дитячий дизайн, розглянути особливості його складових (ляльковий дизайн, декоративно-просторове моделювання, флористика тощо), а також розглянути основи художньої діяльності – композицію, колористику, які слугують базою для виконання виробу.

Практичні заняття мають на меті створення студентами творчих робіт у різних видах дитячого дизайну за допомогою дизайн-ескізів (з можливістю їх подальшого застосування в умовах дошкільного навчального закладу); а також вправлення студентів у складанні конспектів заняття із зображувальної діяльності у ДНЗ (аплікація, конструювання, ліплення), що ґрунтується на використанні технік і матеріалів художньої ручної праці.

Проведення лабораторних занять у контексті вивчення навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" спрямоване на опанування різних художніх технік і найбільш уживаних технологічних методів щодо створення

елементарних художньо-декоративних виробів, у тому числі – з елементами дизайну.

Розподіл навчального матеріалу дисципліни "Художня праця та основи дизайну", здійснений нами відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), представлено у таблиці 1:

Таблиця 1

**Орієнтовна структура залікового кредиту
Зміст навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну"**

№ з/п	Теми	Всього	Всього аудиторних	Лекційних	Семінарських	Практичних	Лабораторних	Самостійна робота	Індивідуальна робота
Змістовий модуль I. Теоретичні основи художньої праці та дизайну		36	24	10	10	4	–	8	
1.1	Роль художньої праці у всебічному розвитку дитини дошкільного віку	4	4	2	2				
1.2	Психолого-педагогічні основи художньо-конструктивної діяльності дітей	8	4	2	2			4	
1.3	Дизайн. Дитячий дизайн: види та сутність	10	6	2	2	2		4	
1.4	Композиція та колористика	6	6	2	2	2			
1.5	Зміст і умови роботи з дітьми у галузі художньої праці та художнього конструювання (дизайну)	4	4	2	2				
Змістовий модуль II. Практичні основи роботи у галузі художньої праці з дошкільниками		72	30	2	–	6	22	36	10
2.1	Методика ознайомлення дошкільників з різними матеріалами та техніками роботи з ними	16	2	2				4	10
2.1.1	Робота з папером: оригами модульне	8	4				4	4	
2.1.2	Паперопластика	8	4			2	4	4	
2.1.3	Робота з тканиною	8	4			2	2	4	
2.1.4	Модельювання: а) модельювання лялькового одягу (на мультенах)	8	6			2	2	4	
2.1.5	б) декоративно-просторове моделювання	6	2				2	4	
2.1.6	Флористика	6	2				2	4	
2.1.7	Робота із солоним тістом	6	2				2	4	
2.1.8	Робота з викидним матеріалом	6	4				4	4	
Разом		108	54	12	10	10	22	44	10

Як показують дані таблиці, проведення лабораторних занять заплановано при вивченні студентами навчального матеріалу лише практичної частини навчальної дисципліни.

Проведенню лабораторних занять передую виконання студентами самостійної роботи. Вона пов'язана із попереднім виконанням та застосуванням на практиці розробленої системи завдань з художньо-конструкторської діяльності, а також самостійним опрацюванням студентами теоретичних положень та практичних навичок оволодіння основами дизайнерського мистецтва (художнього конструювання).

На лабораторних заняттях ми намагалися максимально використовувати прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів – сполучали індивідуальну роботу з роботою в підгрупах, застосовували метод моделювання, метод мозкового штурму та інші методи організації навчальної діяльності, запропоновані Л. Артемовою, О. Богініч, О. Низьковською та ін. Так, індивідуальна форма організації лабораторних занять використовувалася задля засвоєння технології моделювання лялькового одягу (на мультенах, при створенні української ляльки-мотанки), в опануванні навичок декоративно-просторового моделювання (тематика робіт "Мій казковий будиночок", "Собори Ніжина") та флористики (тематика робіт "Букет для мами"). Робота в підгрупах передбачала не тільки створення студентами об'ємних та технологічно складних робіт, проте й набуття ними навичок складання технологічної картки виробу, створення проектів інтер'єрного та ландшафтного дизайну (спроєктованих на умови дошкільного навчального закладу – *тут і далі – ДНЗ*).

Добираючи тематику лабораторних занять, ми урахували специфіку подальшої професійної діяльності студентів. Перш за все, це стосувалося добору майбутніми вихователями технік і матеріалів, які традиційно використовуються при проведенні педагогами ДНЗ занять з дошкільниками з образотворчої діяльності, а також щодо організації гурткової роботи художньо-перетворювального спрямування. По-друге, ми урахували інтерес студентів до опанування новітніх художніх технік, як-от: модульне оригамі, квілінг, флористичний колаж, декупаж, фітоаранжування тощо.

Різноманітність методики проведення лабораторних занять підвищує інтерес студентів, активізує їх, що сприяє підвищенню продуктивності навчання. Визначили свою ефективність при використанні на лабораторних заняттях евристичні методи: "удосконалення" – визначення недосконалих частин художнього виробу, знаходження варіантів їх поліпшення, "пошук аналогів" – використання базової основи для створення нової творчої роботи; "символічна аналогія" – часткове перенесення характерних особливостей реально існуючого об'єкта на об'єкт, що створюється; "фантастична аналогія" – використання у творчих завданнях образів з казок, легенд, міфів; "презентацій ідей".

Однією із проблем організації навчальної роботи студентів у виші при вивченні ними окремих дисциплін постає її навчально-методичне забезпечення, перш за все – розробка навчальних програм та забезпечення необхідною навчально-методичною літературою. З метою вирішення означеної проблеми нами було укладено та видано друком навчально-методичний посібник "Художня праця та основи дизайну" [4], користування яким дозволило студентам більш чітко й творчо працювати; планувати особисту стратегію навчання; творчо використовувати матеріали Internet-мережі щодо поповнення теоретичних знань і розвитку практичних умінь з художньої праці та дизайну; раціонально використовувати свій час.

На нашу думку, ефективність проведення лабораторних занять дисциплін художньо-естетичного напрямку визначається можливістю для студента виявити власні творчі здібності, максимальну навчальну й творчу активність, набути навичок художньої практичної роботи, а також адаптувати їх до подальшої професійної діяльності.

С. Вітвицька вказує на те, що необхідною умовою ефективності лабораторних занять є керівництво педагога-консультанта. Він має забезпечувати інформаційну ємність змісту навчальної дисципліни, до творчої самостійної діяльності студентів [2, с. 162–163].

Стосовно проведення лабораторних занять з дисципліни "Художня праця та основи дизайну" слід зазначити, що педагог повинен володіти глибокими знаннями з теорії дизайну (художнього конструювання), методики проведення

занять з художньої праці у ДНЗ, широким спектром сучасних художніх технік, а також вміти їх показати на практиці. Викладач-консультант має орієнтувати роботу студентів на вивчення та осмислення процесу художньо-конструкторської діяльності шляхом використання методів проблемного навчання, які сприяють пошуковій та творчій діяльності. При проведенні лабораторних занять з навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" педагог повинен навчити студента не тільки розібратися в технології створення виробу, але й показати результати своєї практичної та дослідницької роботи.

Висновки

Здійснений нами теоретичний аналіз особливостей організації та проведення лабораторних занять з навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" дозволяє зробити наступні висновки:

1. Лабораторні заняття з вищезазначеної дисципліни визначаються наступними особливостями їх організації та проведення:

- організація лабораторних занять, з огляду на майбутню професійну діяльність студента спеціальності "Дошкільна освіта", повинна як урахувати специфіку й методику проведення занять з художньої праці у ДНЗ, так і базуватися на використанні широкого кола новітніх художніх технік, матеріалів, творчих ідей, що збагачують творчу діяльність;

- ефективність проведення даного виду навчальних занять визначає добре продумана, цікава для студентів, професійно орієнтована самостійна робота, запланована до кожного лабораторного заняття;

- проведення лабораторних занять уможливорює використання різних форм їх організації (за кількістю учасників), що активізує пізнавальну діяльність студентів, зменшує їхню втомлюваність, підвищує інтерес до занять та якість виконання творчих робіт.

2. Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з удосконаленням змісту лабораторних занять з дисципліни "Художня праця та основи дизайну" з огляду на майбутню практичну діяльність студентів спеціальності "Дошкільна освіта".

Література

1. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посібник / Л. В. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посібник для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К., 2003. – 418 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Матвієнко С. І. Художня праця та основи дизайну : навч.-метод. посібник / С. І. Матвієнко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 44 с.
5. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009.
6. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие / отв. ред. М. В. Буланова-Топоркова. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 544 с.
7. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.